

Kommunikationsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av luftfartslagen, lagen om transportservice och samarbetslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av luftfartslagen, lagen om transportservice och samarbetslagen (RP 22/2025 rd): Ärendet har remitterats till kommunikationsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Iida Huhtanen, kommunikationsministeriet
- specialsakkunnig Saara Louko, kommunikationsministeriet
- regeringssekreterare Veikko Vauhkonen, kommunikationsministeriet
- jurist Leila Iikkanen, Transport- och kommunikationsverket
- affärsområdesdirektör Pasi Salo, Aii Airspace Design
- kvalitets- och kravenlighetschef Harri Heikkilä, Aii Airspace Design
- chefen för juridiska ärenden Janne Simula, Finavia Abp
- Head of Security Kaarlo Karvonen, Finnair Abp
- chef Teppo Asanti, Fintraffic Flygtrafiktjänst Ab
- verksamhetsledare Timo Latikka, Suomen Ilmailuliitto - Finlands Flygförbund ry
- vice ordförande Katariina Syväys, Suomen Lennonjohtajien Yhdistys SLJY- Finnish Air Traffic Controllers Association FATCA r.y.
- styrelsemedlem, sekreterare Johanna Jarva, Suomen Lennonjohtajien Yhdistys SLJY- Finnish Air Traffic Controllers Association FATCA r.y.
- expert Antti Tuori, Suomen Lentäjaliitto - Finnish Pilots' Association ry
- jurist Fredrik Lindholm, Suomen Liikennealentäjaliitto - Finnish Air Line Pilots' Association ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Nordic Regional Airlines Ab
- Bil- och Transportbranschens Arbetarförbund AKT ry
- Suomen Lennonjohtajien Yhdistys ry.
- Suomen Liikennealentäjaliitto.

Betänkande KoUB 8/2025 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att luftfartslagen, lagen om transportservice och samarbetslagen ändras.

Enligt förslaget ska luftfartssäkerheten främjas genom att det till luftfartslagen och lagen om transportservice fogas bestämmelser om Transport- och kommunikationsverkets rätt att underrätta arbetsgivaren eller uppdragsgivaren när åtgärder vidtagits för att återkalla eller tillfälligt dra in ett tillstånd, ett medicinskt intyg eller en medicinsk rapport för till exempel flygande personal eller flygtrafiktjänstpersonal. På detta sätt kan man omedelbart förhindra att en person som anses olämplig för uppgiften kan inta sitt normala arbetsskift i ett luftfartygs cockpit eller kabin.

Det föreslås också att det till luftfartslagen fogas bestämmelser om arbetsgivarens rätt att förplikta en arbetstagare som ingår i luftfartygets besättning eller en arbetstagare inom markorganisationen som utför en uppgift som påverkar flygsäkerheten att lämna ett utandningsprov för att utreda om arbetstagaren är påverkad av alkohol under arbetstiden eller omedelbart före arbetstidens början. Dessutom föreslås det i lagen bestämmelser om behandling av personuppgifter i samband med utandningsprov. Till samarbetslagen fogas en hänvisning till luftfartslagen i fråga om utandningsprov.

Enligt förslaget fogas till luftfartslagen och lagen om transportservice dessutom bestämmelser med stöd av vilka Transport- och kommunikationsverket kan ingripa i sådan verksamhet som påverkar flygsäkerheten och som inte förutsätter tillstånd eller anmälan, antingen genom en anmärkning eller varning eller i sista hand genom att begränsa verksamheten eller förbjuda verksamheten tills vidare eller temporärt.

Bestämmelserna om flyghindertillstånd i luftfartslagen ändras så att det till ansökan om flyghindertillstånd ska fogas utredningar om flyghindrets inverknings på flygprocedurer som används samt på flygplatsernas hinderbegränsande ytor. För dessa utredningar ska det enligt förslaget kunna tas ut en skälig ersättning. Dessutom föreslås en del andra preciseringar i regleringen om flyghindertillstånd.

De övriga föreslagna ändringarna är huvudsakligen av teknisk natur.

Lagarna avses träda i kraft den 1 september 2025.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Utskottet ställer sig bakom propositionens mål och anser att det är viktigt att så långt det är möjligt sträva efter att säkerställa flygsäkerheten. Utskottet välkomnar att den aktuella propositionen enligt erhållen utredning omfattar de uppgifter som har störst betydelse för flygsäkerheten och på så sätt i stor utsträckning främjar uppfyllandet av kravet på drogfrihet inom luftfarten.

Betänkande KoUB 8/2025 rd

Ordnande av utandningsprov

(2) Sakkunniga har med tanke på flygsäkerheten ansett att ett flygbolag som har en utbildande roll ska ha rätt att utöver dem som arbetar i cockpit och i kabinen och som är anställda i arbetsavtalsförhållande också förplikta personer som inte är anställda i arbetsavtalsförhållande och som får utbildning för att bli medlemmar av flygbesättningen eller kabinbesättningen att lämna utandningsprov innan en utbildningsflygning inleds. Enligt erhållen utredning medför förslaget om att också de som utbildas ska lämna utandningsprov ingen ändring i lagförslaget, eftersom utgångspunkten för lagförslaget är att de som förpliktas att lämna utandningsprov ska vara anställda i arbetsavtalsförhållande. Kommunikationsministeriet har ansett att personer som utbildas av flygbolaget och som inte är anställda i arbetsavtalsförhållande kan lämna utandningsprov på frivillig basis.

(3) Utskottet anser det vara viktigt att utandningsproven utförs med ändamålsenlig utrustning och att personalen har lämplig utbildning och kunskap att utföra utandningsprov. När det gäller verifieringen av testresultatet har kommunikationsministeriet påpekat att propositionen förutsätter att testresultatet verifieras innan eventuella arbetsrättsliga påföljder påförs. Ministeriet har också ansett att arbetstagarens rätt att kräva att ett positivt prov verifieras på det sätt som anges i 170 a § är ändamålsenlig. Det är ändamålsenligt att verifiera ett positivt resultat av ett utandningsprov med en annan alkometer eller precisionsalkometer. Således har ministeriet inte sett det som motiverat att resultatet verifieras uttryckligen med blodprov.

(4) Enligt uppgift är den föreslagna regleringen som gäller utandningsprov till sin karaktär en arbetarskyddsåtgärd. Utandningsprov används för närvarande i många yrken och på arbetsplatser för att kontrollera arbetsdugligheten. Arbetsgivare utför utandningsprov på sina anställda exempelvis i hamnar och på varv och kärnkraftverk.

(5) Enligt utskottets uppgifter sköter arbetsgivaren inte myndighetsuppgifter när den utför utandningsprov, och arbetsgivaren kan inte påföra administrativa påföljder eller sanktioner. De föreslagna bestämmelserna om utandningsprov ersätter inte de utandningsprov som myndigheterna utför, utan syftet är att säkerställa arbetstagarnas arbetsduglighet och på så sätt trygga arbetstagarnas, passagerarnas och utomstående hälsa och liv. Avsikten med utandningsprov som arbetsgivaren utför är inte heller att komplettera myndigheternas uppgifter eller att ge arbetsgivarna uppgifter där de bistår myndigheterna, även om den föreslagna rätten att utföra utandningsprov på sått och vis kan anses fylla samma funktion som de utandningsprov som en myndighet utför.

(6) Enligt förslaget ska arbetsgivarens egna arbetstagare och anställda hos arbetsgivarens underleverantörer förpliktas att lämna utandningsprov. Enligt erhållen utredning kan endast arbetsrättsliga påföljder påföras om arbetstagaren lämnar ett positivt utandningsprov innan arbetsskiftet börjar, eftersom arbetstagaren inte kan göra sig skyldig till fylleri i lufttrafik eller användning av berusningsmedel i luftfart innan hans eller hennes arbetsskift har börjat. Under ett arbetsskift kan arbetstagaren utföra utandningsprov på en arbetstagare endast om det finns grundad anledning att misstänka att arbetstagaren är alkoholpåverkad. Om resultatet av utandningsprovet i en sådan situation är positivt, överläts ärendet till polisen.

Betänkande KoUB 8/2025 rd

Flygplatsoperatörens rätt att utföra utandningsprov

(7) Under sakkunnigutfrågningen föreslogs det att de föreslagna bestämmelserna om utandningsprov utvidgas så att inte bara arbetsgivaren utan också flygplatsoperatören och en tjänstleverantör som agerar på uppdrag av den kan förplikta personer som arbetar ombord på ett luftfartyg eller inom markorganisationen i uppgifter som direkt påverkar flygsäkerheten att lämna utandningsprov.

(8) Bestämmelserna om drogtestning har konsekvenser som hänför sig till den personliga integriteten enligt 7 § i grundlagen och till skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. De föreslagna bestämmelserna har enligt utskottets uppgifter också konsekvenser med tanke på rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen för den som förpliktas att lämna utandningsprov. Det är eventuellt också nödvändigt att bedöma bestämmelserna med avseende på överföringen av en offentlig förvaltningsuppgift enligt 124 § i grundlagen. Därför bör ändringar som utvidgar tillämpningsområdet för bestämmelserna om utandningsprov och konsekvenserna av sådana ändringar bedömas noggrant i ett separat projekt. Enligt utskottets uppgifter är det motiverat att de metoder för drogtestning som föreslås utvärderas i samarbete mellan kommunikationsministeriet, justitieministeriet, inrikesministeriet och arbets- och näringsministeriet. Utskottet föreslår ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter

att statsrådet utreder ändringar som utvidgar bestämmelserna om utandningsprov och deras konsekvenser i ett separat projekt.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kommunikationsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1–3 i proposition RP 22/2025 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets förslag till uttalande

1. *Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder ändringar som utvidgar bestämmelserna om utandningsprov och deras konsekvenser i ett separat projekt.*

Betänkande KoUB 8/2025 rd

Helsingfors 28.5.2025

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Timo Furuholm vänst
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Marko Asell sd
medlem Heikki Autto saml
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Petri Huru saf
medlem Aleks Jäntti saml
medlem Vesa Kallio cent
medlem Mats Löfström sv
medlem Anna-Kristiina Mikkonen sd
medlem Pinja Perholehto sd
ersättare Teemu Kinnari saml
ersättare Jaana Strandman saf.

Sekreterare var

utskottsråd Mika Boedeker.